

VERZAMELEN OP HELGOLAND (DUITSLAND)

door

door B. Gras en T. Ykema

Eens in de drie jaar organiseert de Fryske Rie een reis naar Helgoland, met het doel de band tussen de verschillende Friezen uit Nederland en Duitsland aan te halen of te verstevigen. De deelnemers zijn echter niet verplicht het aangeboden programma van A tot Z te volgen en dat is ook de reden dat in het voorjaar van 1992 wederom enkele leden van de Schelpenwerkgroep Friesland meegingen met alweer de elfde reis. Deze keer waren het Bavië Gras (tweede keer) en Theo Ykema (derde keer).

Helgoland is een klein rotseiland in de Noordzee, zo'n 70 km ten noorden van Wilhelmshaven. Aan weekdieren vindt men hier vooral rots- en slikbewoners. Ernaast ligt een zand-eiland, Düne, met stranden waar men veel meer kan vinden. Omdat er, behalve de twee boekjes van Ziegelmeier (1966, 1957), over deze uithoek geen literatuur bestaat, was het extra interessant weer eens een bezoek aan Helgoland te brengen.

Omdat het onzeker is of er in de toekomst nog eens zo'n reis plaatsvindt, volgt hier een verslag van de reis met een lijst van de gevonden soorten.

Vrijdagochtend 15 mei om 5.20 uur vertrokken twee bussen vanaf het station in Leeuwarden met 115 deelnemers. Na een voorspoedige reis kwamen we om 8.45 uur aan in Wilhelmshaven. Nadat ook de andere bus gearriveerd was (oponthoud door lekke band) vertrok de boot om 9.15 uur. Daar het heilig was zagen we Helgoland pas laat liggen, maar om 12.30 uur was het dan toch "ausbooten". De Friese vlag wapperde er al fier.

Na onze logeeradressen opgezocht te hebben, besloten we om zo snel mogelijk naar Düne te gaan, het eilandje naast Helgoland. Het was volgens de getijdendienst om 18.27 uur eb, dus hadden wij ruim de tijd. We liepen eerst langs het noord- en ooststrand, maar hier lag niet veel bijzonders. Toen wij het zuidstrand bereikten werden de vondsten al snel beter (onder meer een klep Noordkromp *Arctica islandica*, en fragmenten van de Pholade *Pholas dactylus*). Toen we tenslotte in de zuidwesthoek terecht kwamen, troffen we daar een prachtig gruisstrandje aan (*Raphitoma linearis*, *Helcion pellucidum*, *Acmaea virginea*, *Marshallora adversa*). Ook langs de dam vonden wij diverse soorten. Omstreeks 19.00 uur werd het tot onze schrik zo snel vloed, dat we het zoeken maar opgaven en teruggingen. De avond werd grotendeels besteed aan het schoonmaken van de vondsten.

De volgende dag ging Bavië al om 6.45 uur in de binnenhaven van Helgoland zoeken. Theo had hier de vorige reis op de stenen onder de pier gezocht. Hier werden *Littorina obtusata* (gele kleur) en *Littorina littorea* (grootte 35 mm) verzameld. Hierna werd de dag besteed aan bezichtiging van het eiland met onder andere een rondleiding door de oude, lange bunkergangen in de rots. In de namiddag werd nog een bezoek gebracht aan de vissersboten. Dit le-

verde ons nog een paar mooie zeeëgels en enige vulken op. Na het avondeten trokken we richting noordwestpunt (bij de rotspilaar 'Lange Anna'), waar we van 19.00 tot 21.00 uur zochten. Theo liep snel - het was om 19.18 uur eb - naar Lange Anna. Hij vond hier onder meer dubletten van *Venerupis senegalensis*. Bavia keerde intussen stenen, in de hoop keverslakken te vinden. Na moeizaam en geduldig werken leverde dit vier stuks *Lepidochitona cinerea* op (grootste exemplaar 20 mm). Inmiddels was het weer omgeslagen: was het tot in de namiddag nog warm en zonnig, in de avond was het regenachtig en koud. De feestelijke afsluiting met volksdansen in de buitenlucht viel hierdoor enigszins in het water.

Zondagmorgen scheen de zon weer. Deze ochtend gebruikten we voor een tweede bezoek aan de zuidwestpunt van Düne, om te zien of er weer gruis aangespoeld was. Om 9.00 uur liepen we echter tevergeefs te zoeken. Wel werden enige andere leuke vondsten gedaan, waaronder *Chlamys varia* (verse klep) en *Dosinia exoleta*. De vloed kwam al snel opzetten, zodat wij rond 12.00 uur weer teruggingen. Na het eten bekeken we het aquarium, waar in de diverse bakken een grote verscheidenheid aan vissen en weekdieren leeft. Bovendien heeft men daar een bassin met zeehonden.

Na het "einbooten", dat letterlijk met veel deining gepaard ging, werd om 17.00 uur de terugreis aanvaard. Deze verliep onder het genot van spijs en drank voorspoedig, zodat wij om 20.00 uur weer op de kade in Wilhelmshaven liepen. Daar stonden de bussen al te wachten en na een vlotte reis waren we om 23.00 uur in Leeuwarden terug.

Hieronder volgt een lijst met de vondsten tijdens de diverse bezoeken aan Helgoland.

Loricata

Lepidochitona cinerea

Gastropoda

Gibbula cineraria

Littorina littorea

Littorina saxatilis

Littorina obtusata (geel & bruin/zwart)

Lunatia alderi

Lunatia catena

Gyraulius laevis

Rissoa parva var. *interrupta*

Hydrobia ulvae

Alvania lactea

Bittium reticulatum

Marzonia crassa

Marshallora adversa

Nassarius incrassatus

Lacuna vincta

Acmaea virginea

Raphitoma linearis

Helcion pellucidum

Oenopota turricula

Epitonium clathrus

Turritella communis

Buccinum undatum

Nucella lapillus

Bivalvia

Dosinia exoleta

Venerupis senegalensis

Hiatella arctica

Spisula solida

Macoma balthica

Arctica islandica

Arcopagia crassa

Ensis minor (fragm & slot)

Chlamys varia

Cerastoderma edule (schaars!)

Mytilus edulis (schaars!)

Donax vittatus

Mysella bidentata

Tellinomya ferruginosa

Angulus fabulus

Angulus tenuis

Pholas dactylus (fragm. & slot)

Zirfaea crispata (beschadigd)

Chamelea striatula

Ostrea edulis

Mya arenaria

Heteranomia squamula

Al met al was het een produktief, succesvol weekend op Helgoland.

Summary

The authors collected on the German North-sea island Helgoland, (70 km east of Wilhelmshaven). A plan of the island is given, as well as a list of the species collected during this and earlier trips to the island

Literatuur

- Ziegelmeier, E., 1957. Die Muscheln (Bivalvia) der deutschen Meeresgebiets. Helgoländer wissenschaftliche Meeresuntersuchungen. 6: 1-56.
- Ziegelmeier, E., 1966. Die Schnecken (Gastropoda Prosobranchia) der deutschen Meeresgebiete und bräckigen Küstengewässer. Helgoländer wissenschaftliche Meeresuntersuchungen. 13: 1-61.